

ΠΡΩΤΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ «ΟΡΦΕΩΣ», ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ ΜΕ ΤΟΝ ΓΚΛΟΥΚ

Τίποτα δέν συγκινεί τόσο από την πρεμιέρα ενός έργου όσο τα σταχυολογήματα, τα μικρά εκείνα «τίποτα» που όμως έχουν τόση σημασία, γι' αυτό δίνουμε μερικά έβδ από τόν «Ορφέα» που στό Παρίσι παίχτηκε γιά πρώτη φορά τό 1774 και είχε την τύχη νά παρακολουθήση ό Johann Christian von Mannlich.

—Ή καθ' αυτό «πρώτη» του «Ορφέως» εδόθηκε στή Βιέννη τό 1762 και τόν ρόλο του Όρφέως τραγούδησε ό ευνούχος τενόρος *Guadagni*. Δώδεκα χρόνια αργότερα, στήν παρισινή πρεμιέρα ό Γκλουκ είχε μεταγράψει τόν ρόλο γιά τενόρο. Ή τρίτη μεταγραφή γιά κοντράλτο έγινε από τόν Μπερλιόζ.

Οί πρόβες του «Ορφέως», που άρχισαν έδω και λίγον καιρό, δέν ήταν τόσο θεαλλώδεις όσο τής «Ώφγιενίνας, γιατί οι μουσικοί άρχισαν σιγά—σιγά νά καταλαβαίνουν τι ακριβώς έπεδίκαε ό συνθέτης, και οι τραγουδιστάι όί όποιοί βρίσκονταν στήν πνευματική έξουσία τής κυριαρχούσης προσωπικότητός του, τόν φοβόντουσαν. Έπανελάμβαναν τήν πρώτη σκηνή, όπου ό Όρφεός συντετριμένος από τόν πόνο, ενώ τό έξαίσιο χορικό συνοδεύει τήν ταφή τής Εύρυδικής, σηκώνεται και ξεσπάει σέ άπελτισμένο έξωφωητό «Εύρυδική!» Ο Γκλουκ δέν ήταν εχθαρισμένος μέ τόν Λέ-Γκρό, τόν άνάγκαζε νά επαναλαβαίνει άμέτρητες φορές αούτή τήν κραυγή στήν όποία όπρηξε μέσα κάτι σαν τραγούδι. Στο τέλος έχασε τήν όπομότη του και του είπε: Κύριέ μου, αυτό είναι άκατανόητο, ξεφωνίζετε πάντα εκεί που πρέπει νά τραγουδήσετε, και όταν μία φορά είναι άνάγκη νά ξεφωνίσετε τότε δέν τά καταφέρνετε. Μη συλλογίζεσθε αούτη τή στιγμή ούτε τή μουσική, ούτε τό κόρο που τραγουδάει, παρά φωνάζτε άπλοδούτα τόσο πονεμένα σαν νά ος πρόνιζαν τό πόδι και άν μπορείτε δώστε μορφή σ' αυτόν τόν πόνο, άληθινή και μ' έναν τόνο σαν νά βγαίνει πραγματικά από μέσα σας. Άρχισαν άπ' τήν άρχή, και ό Λέ-Γκρό άναταποκρίθη άπολύτως στίς προσβολές του συνθέτη. Ή άπομονωμένη αούτή κραυγή που ήταν κάτι τό τόσο ξένο στή μουσική και ή όποια έσπαζε τή γλυκεία και άφραία αρμονία του κόρου, έπέτυχε τή μεγαλύτερη έντύπωση και έτάραξε και τους πιά άπαθείς. Μόνο ένας άνθρωπος με όπέρχο πνεύμα μπορεί νά έπιτύχει νά συλλάβη και νά συμμεριοθή τέτοιες λεπτότητες τής τέχνης που πλησιάζουν τή φύση και τής δίνουν τή γούτεια τής.

...Στίς πρόβες του «Ορφέως» άρχισαν πάλι οι φασαρίες. Ο Γκλουκ άπαιτούσε από τους χορευτάς που θά εκτελοσαν τό μπαλλέτο τών Έρυννίων και

τών δαιμόνων, νά φωνάζουν άγρια «Όχι» σέ διαφορετικούς τόνους (όχι unisono) άνάμεσα στό μελωδικό τραγούδι του Όρφέως, ενώ θά προσπαθοσαν νά του έμποδισον τήν είσοδο στόν Άδην. Αούτοι όμως άρνούσαν νά ύπακούσουν σ' αυτόν τόν πρωτάκουτο και τελείως αντίθετο πρós τους τερούς κανόνες τής Μουσικής άκαδημίας νεωτερισμό. Τό ίδιόρυθμο τάλαντο του Γκλουκ που ήξερε νά ζωγραφίζει μέ τους ήχους, του έδωσε αούτην τήν ιδέα και τόν έκανε νά προβλέψη τό άποτέλεσμα αούτών τών ρεαλιστικών «όχι» από τό στόμα τών χορευτών που στί'ν άρχή έξεσπagan μέ δαιμονιαμένη λύσσα, και σιγά—σιγά γίνονταν άπαλότερα, όσο περισσότερο ό θεός τραγουδιστής, και τό παίξιμο τής λύρας του, έπέτυχαι νά συγκινήση αούτές τίς ύποχθόνιες δυνάμεις μέ τό μέγεθος τής δυστυχίας του.

Ή διένειξ βάσταξε πολύ, ό Γκλουκ ήταν άνένδοτος. Τέλος ό χορός τών δαιμόνων φωνάζε «όχι», ενώ έσκιε τά φίδια του, και περιτριγύριζε μέ λυγρές κινήσεις τόν ύλό του Άπόλλωνα. Αούτή ή σκηνή, που τελικά έδωσε εθύμια και σ' αούτους τους εκτελεστάς, άπέτελεσε μίαν έξαιρετική έπιτυχία. Οί βραχνές και άσπλαχνες φωνές, που σκεπάζαν από καιρό σέ καιρό τό αρμονικό και γλυκό τραγούδι του Ικετεύοντος και τής λύρας του, φαινόντουσαν έτσι σκληρότερες και πό άμειλικτες.

... Κάθε πρωτή συνόδεα τήν οικογένεια Γκλουκ στίς δοκιμές του «Ορφέως», όπου τώρα οι δαιμόνες μούγκριζαν μέ εχθαρίστση και μεγάλη άκρίβεια τό «non» τους, και ό Λέ Γκρό τραγουδούσε μέ τήν άφραία του φωνή στίος φύλακες του Άδην: *Laissez vous toucher par mes larmes*. . . .

Τήν 2α Αυγούστου 1774 δόθηκε ή πρεμιέρα ή όποια παρ' όλη τήν αντίδραση τών όπαδών του Lully και του Rameau είχε μία άσυνήθιτα ένθουσιώδη όδοβοχή. Τό πονεμένο μοιρολόγι του Όρφέως που διακόπτεται τόσο άληθινα και παθητικά τά συγκινητικά και γλυκά τραγούδια τών νυμφών που κλαίει στό τάφο τής Εύρυδικής, ό χορός τών όρχουμένων δαιμόνων ως αντίθεση στή μελωδική ίκσεια του Όρφέως, τά «Non» σαν μία ύπόερα καλλιτεχνική έκφρασις του θυμού πρώτα και μετά τής συγκινήσεως, βρήκαν, παρά τίς προσβολές μας, ένθουσιώδη άπήχηση στό κοινό και άνάγκασαν άκόμα και τους έχθρούς αούτου τό πραγματικά θαυμασίου δραματικού στυλ νά όμολογήσουν ότι δέν άκούσαν ποτέ μία μουσική που νά άφισε μέσα τους μία τόσο ζωηρή και άληγομνητή έντύπωση!